

Juridiska fakultetskansliet

Justitiedepartementet

Remiss: Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar (SOU 2025:16)

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter på SOU 2025:16.

Fakultetsnämnden anser det positivt att regelverket för området uppdateras då nuvarande lagstiftning är bristfällig. Förslaget innehåller många förbättringar, som att relevanta EU-direktiv på området inkorporeras, att en uttrycklig proportionalitetsprincip införs samt att reglerna om beslutsfattande blir tydligare. Fakultetsnämnden *tillstyrker* därför de flesta av förslagen.

Förslagen innebär dock även att tiden för att hålla personer i förvar utsträcks kraftigt. Den maximala tiden för förvar av vuxna ökas med 50 %, medan tiden barn kan hållas i förvar fördubblas. Enligt utredningen kan den ökade förvarstiden väntas leda till att ökad verkställighet av utvisningsbeslut. Fakultetsnämnden anser dock inte att det av det underlag inredningen presenterar går att dra en sådan slutsats. Den främsta anledningen till att utvisningsbeslut inte kan verkställas torde vara bristande samarbete från mottagarlandet. Ökade förvarstider påverkar inte detta.

De utökade möjligheterna att hålla barn i förvar kan även ifrågasättas i och med att Barnkonventionen numera är lag i Sverige. FN:s barnrättskommitté, vars utlåtanden är vägledande för tillämpningen av barnkonventionen, är av uppfattningen att frihetsberövande av barn av migrationsrättsliga skäl inte är förenligt med barnkonventionen och har i sin senaste rapport till Sverige (2 mars 2023) uppmanat Sverige att upphöra med förvarstagandet av barn.

Fakultetsnämnden *avstyrker* därför förslagen avseende de utökade tidsgränserna för att ta barn och vuxna i förvar.

I övrigt har fakultetsnämnden följande föreslag på förbättringar avseende några av förslagen.

Juridiska fakultetsnämnden

Som förutsättning för förvar kvarstår rekvisiten att det ska föreligga risk för att utlänningen ”avviker” eller ”håller sig undan” (föreslagna 10 kap. 2 § första stycket p. 2 UtL). Det klargörs dock inte vad skillnaden är mellan dessa två rekvisit, som åtminstone i vardagligt tal torde användas synonymt. Det är bara vid avgörandet om rekvisitet ”avviker” är uppfyllt som beslutsfattaren vid sin bedömning uttryckligen är begränsad av de omständigheter som nämns i 1 kap. 15 § UtL. En fråga som är oklar enligt nuvarande lagstiftning är om det är möjligt att kringgå uppräkningsgrunderna i 1 kap. 15 § UtL genom att ta någon i förvar på grunden att det finns risk att denne ”håller sig undan” istället för att denne ”avviker”. Förslagsvis bör rekvisitet ”håller sig undan” utgå ur lagtexten. I annat fall måste skillnaden mellan uttrycken, och om 1 kap. 15 § UtL är tillämplig för dem bägge, klargöras i lagtext eller i propositionen.

Enligt förslaget ska Migrationsverket även fortsättningsvis få besluta att en förvarstagen utlänning ska placeras i polisarrest, häkte eller kriminalvårdsanstalt. Ett problem med nuvarande lagstiftning är att Migrationsverket endast fattar ett beslut om att utlänningen ska placeras på annan plats än i förvar, medan valet om detta ska bli i polisarrest, häkte eller kriminalvårdsanstalt ses som en del av verkställigheten av beslutet och inte kan överklagas. Detta är inte tillfredställande. Det är stor skillnad mellan att placeras i kriminalvårdsanstalt (som är anpassad för vistelser i flera år), och att placeras i polisarrest (som är anpassad för ett par timmars eller något dygns vistelse).¹ Föreslagna 10 a kap. 11 § UtL bör ändras så det är tydligt att det i beslutet om placering ska framgå vilket av de tre alternativen utlänningen ska placeras i. Det kan sedan förtydligas i propositionen att tanken är att placeringsstället ska kunna ändras av domstol, t.ex. om domstolen efter överklagande anser att placering i häkte är lämplig men inte i polisarrest.

Det bör i lagtext uttryckligen anges för vilka syften någon får tas i förvar. Förvar får endast användas om det är nödvändigt och står i rimlig proportion till syftet med åtgärden (föreslagna lydelsen av 1 kap. 8 § UtL). Det måste då framgå av lagen för vilka syften förvar får användas. I vissa av paragraferna framgår detta, medan det inte gör det i andra. Exempelvis skulle man kunna tro att det är tillåtet att ta en utlänning i förvar med stöd av 10 kap. 2 § st. 1 p. 3 UtL med enda förutsättningen att det annars finns en risk för att utlänningen bedriver brottslig verksamhet i Sverige. Detta är dock inte ett tillåtet ändamål enligt återvändandedirektivet. Förvarstagandet måste underlätta själva verkställandet av avlägsnandebeslutet. Detta är en förutsättning som bör framgå av lagtexten.²

I föreslagna 10 kap. 16 § UtL står att när ett beslut om förstärkt uppsikt har meddelats är utlänningen skyldig att medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå. Det framgår dock inte vad konsekvenserna är om utlänningen inte medverkar. Någon skyldighet att göra något torde inte finnas skyldigheten inte är sanktionerad på något vis. Om tanken är att en utlänning som inte uppfyller sin ”skyldighet” ska tas i förvar bör detta framgå av lagtexten. Se exempelvis det liknande stadgandet om reseförbud och anmälningsskyldighet i 25 kap. 9 § RB.

¹ För närmare beskrivning av problematiken se Andersson, Simon, *Placering av förvarstagna utlänningar i kriminalvårdsanstalt, häkte och polisarrest, Del II, Behandlingen av de placerade och processuella frågor*. Juridisk tidskrift 2021/22 (nr 2) s. 369-396.

² Se vidare Anderson, Simon, *Förvar och principerna för tvång*, Juridisk tidskrift 2020-21 nr 2, s. 367-405.

Det bör i lagregleringen av uppsikt (föreslagna 10 kap. 14 § UtlL) framgå hur ofta ett beslut om uppsikt får innebära att en utlänning är skyldig att anmäla sig. Är det acceptabelt med anmälningsskyldighet flera gånger per dag, en gång per dag eller en gång i veckan? Även om den exakta omfattningen bör bero på omständigheten i det enskilda fallet bör i vart fall de yttersta gränserna bestämmas i lag.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus, professor Jane Reichel. Yttrandet har beretts av docent Simon Andersson. Föredragande har varit utredare Karolina Alveryd. Yttrandet har expedierats av Juridiska fakultetskansliet.

Jane Reichel

Karolina Alveryd